

Specializační seminář k úvodu do studia literatury

- Jak bude seminář fungovat?
- Co se naučíme?
- Požadavky na zápočet?

Praktické vyústění přednášek USL

- Děkuji za přeposlání témat ke zkoušce
- Dle nich jsem si udělal obraz a budu se snažit komplementárně navázat
- Pan prof. Papoušek vám předestřel hlavní témata a koncepty literární vědy
 - S nimi stále na paměti se budeme nyní snažit přemýšlet o španělské a LA literatuře (tj. budeme je využívat jako možné perspektivy)

Nejprve dovysvětlení/komentář

- Přehled získaný z USL je přehled
- Není to seznam postupů a metod, jak literaturu zkoumat
 - Patrně vám pan profesor říkal, že zastánci jedné perspektivy často naprosto ignorovali či podceňovali jinou perspektivu (např. formalisté a strukturalisté pohrdali pozitivisty, dekonstruktivisté ignorovali sémiotiky apod.)

Nejprve dovysvětlení/komentář

- Tedy > účelem není, abyste si všechny ty metody **osvojili a užívali** je v každodenním literárním bádání
 - Ale abyste věděli, co dělali literární vědci před vámi
 - Vy si můžete vynalézt nový přístup či upravit existující podle libosti

Doplnění o definici filologie

- Následující výklad přejímám z přednášek *Úvodu do literární teorie* vedených Jiřím Holubem na Ústavu románských studií FF UK v Praze

teorie

- *theorein* (řeč.) dívat se a vidět, pozorovat
- (lat.) *contemplatio*, *speculatio* → příbuzné s řeckým *skepsis*
- zahrnuje významy kontemplace, spekulace, skepse, do češtiny možno přeložit jako zření a podezření; cílem je poznání, vhled
- [ve filozofii se problematikou poznání zabývá noetika, gnoseologie či epistemologie]

praxe

- **praxe** ([řeč.] *praxis* = jednání, činnost, *prassein* = dělat, jednat)
- [ve filozofii se problematikou jednání zabývá etika]

filologie

- rekonstrukce a interpretace textů
- *filein* = milovat [srov. řec. výrazy pro lásku: *filia*, *erós*, *agapé*], *logos* = slovo, myšlenka, smysl

filologie

- středověk: vzdělávací systém sedmi svobodných umění (*septem artes liberales*; Martianus Capella *Satira de nuptiis Philologiae et Mercurii* [Svatba Filologie s Merkurem], kolem roku 415); *trivium*: gramatika, rétorika, dialektika, *quadrivium*: aritmetika, geometrie, astronomie, hudba (srov. jejich alegorie na sgrafitech Míčovny Pražského hradu); vše latinsky a jen pro muže. Takováto koncepce univerzity (artistická/filozofická fakulta slouží k osvojení latinské vzdělanosti a je předstupněm k studiu na fakultě lékařské, právnické nebo teologické) přetrvá až do pol. 19. st. (něco až dodnes, srov. názvy bakalář, magistr, katedra, fakulta atd.).
- ► CURTIUS, Ernst Robert. *Evropská literatura a latinský středověk*. Praha : Triáda, 1998 [orig. 1948].

filologie

- 14.–15. st., humanismus, renesance: *trivium* se rozšiřuje na *studia humanitatis*: gramatika, rétorika, poetika/básnictví, historie a etika; humanističtí učenci interpretují a rekonstruují latinské, řecké, hebrejské a aramejské texty a překládají je do národních, tehdy se ustavujících jazyků
- 17.–18. st.: studium klasických a biblických jazyků se institucionalizuje
 - ► BURKE, Peter. *Společnost a vědění. Od Gutenberga k Diderotovi*. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2009 [orig. 2000].

filologie

- 19. století: ustavují se moderní **národní** filologie, které tvoří 1) literární historie, 2) historická a deskriptivní jazykověda a 3) kulturní reálie daného národa. Na institucionální úrovni přetrvává dodneška: názvy kateder podle národních jazyků, literatur a kultur, tj. podle národních filologií (1882 vzniká česká a německá Karlo-Ferdinandova univerzita → zřízení Semináře pro románskou filologii [první v Rakousku] Janem Urbanem Jarníkem). Literatura se učí především jako literární historie (srov. učební osnovy ÚRJ FF UK). Ženy studují na FF UK-F až od roku 1897.

Literární věda

- V druhé půli 19. století, jemuž vládne duch pozitivismu (jedinou formou poznání je vědecké poznání založené na empirii [zkušenosti] a experimentu a odmítající metafyzickou spekulaci), se v Německu někteří filozofové (W. Dilthey, W. Windelband) snaží vůči dominantním přírodním vědám ospravedlnit svébytnost a nezastupitelnost humanitních disciplín a jejich metodologie a vědy rozdělí na:
 - ***Naturwissenschaften***
 - ***Geisteswissenschaften***

Literární věda

- **Naturwissenschaften** (W. D.) nebo vědy nomotetické (W. W.), tj. vědy přírodní, exaktní, empirické, experimentální, které zkoumají jevy předvídatelné a opakovatelné, stanovují zákony a zákonitosti a snaží se je vysvětlit, vyložit, objasnit (erklären); patří mezi ně fyzika, chemie, biologie, astronomie atd.

Literární věda

- **Geisteswissenschaften** („duchovědy“, W. D.) nebo Kulturwissenschaften nebo vědy idiografické (W. W.), tj. vědy humanitní a sociální, které interpretují jevy nepředvídatelné, jedinečné, pokoušejí se je pochopit v souvislostech a určit jejich význam, snaží se jim rozumět (verstehen); patří mezi ně historie, estetika, psychologie, sociologie atd.
- ► BURKE, Peter. Společnost a vědění II. Od Encyklopedie k Wikipedii. Praha : Nakladatelství Karolinum 2013 [orig. 2012].

Literární věda

- Mezi „duchovědy“ patří i filologie, která se na německých a středoevropských univerzitách od konce 19. st. pojímá jako literární věda (*Literaturwissenschaft*).
- V anglosaském a románském prostředí se označení „*literary science*“ či „*science littéraire*“ nepoužívá a místo něj se mluví o *literary criticism* a *critique littéraire* nebo prostě o *literary studies* a *études littéraires* → neutrální označení „literární studia“ (z lat. *studium* = snaha, horlivost, píle, úsilí, zaujetí, záliba) se dnes prosazuje i u nás, srov. název Ústav románských studií FF UK.

Literární věda

- V tomto pozitivistickém pojetí je literární věda součástí uceleného systému vědeckého bádání: je v podřízeném vztahu k estetice a obecné teorii umění, je spřízněná s lingvistikou a sémiotikou, stýká se s filozofií, historií, psychologií, sociologií či antropologií, její pomocné obory jsou bibliografie, textologie, paleografie. Sama se dělí na literární historii (zkoumá vývoj literatury), literární teorii (zkoumá podstatu a specifičnost literatury) a literární kritiku (zkoumá hodnotu literárních děl). Takovéto chápání literární vědy reprezentují tyto práce:
- WELLEK, René – WARREN, Austin. *Teorie literatury*. Přel. Miloš Calda, Miroslav Procházka. Olomouc : Votobia, 1996. [orig. 1949]
- VLAŠÍN, Štěpán (ed.). *Slovník literární teorie*. Praha : Československý spisovatel, 1977.
- HRABÁK, Josef. *Poetika*. Praha : ČS, 1977 [1. vyd. 1973].

„Literární teorie“

- Od 60. let 20. st. se literární teorie emancipuje, ale zároveň i fragmentarizuje a perspektivizuje. Již nejde o ucelený systém vědění a poznání, nýbrž o množství vzájemně se podporujících či si konkurujících a mezi sebou polemizujících anebo se ignorujících proudů, přístupů a škol. Orientovat se v soudobé literární teorii vám pomohou tyto příručky:
 - ▶ MÜLLER, Richard – ŠIDÁK, Pavel (eds.). *Slovník novější literární teorie. Glosář pojmů*. Praha : Academia, 2012
 - ▶ NÜNNING, Ansgar (ed.). *Lexikon teorie literatury a kultury. Koncepce – osobnosti – základní pojmy. Rozšířeno o 45 českých hesel* (editoři českého vydání: Jiří Trávniček a Jiří Holý). Přel. Aleš Urválek, Zuzana Adamová. Brno : Host, 2006 [2001].
 - ▶ MACURA, Vladimír – JEDLIČKOVÁ, Alice (eds.). *Průvodce po světové literární teorii 20. století*. Brno : Host, 2012.

„Literární teorie“

- ... tolik velmi přínosný výklad Jiřího Holuba

Co se naučíte?

- Všichni budete muset napsat a obhájit BP
- Největší problémem odevzdaných PPL, BP či DP je fakt, že studenti často nikdy neviděli, nečetli odborný literárně-vědný text
- Proto – než se takové texty budete pokoušet psát – takové texty budeme číst
 - Na tomto semináři a navíc ve španělštině (procvičíte si jazyk a osvojíte jeho literárně-vědnou terminologii)

Jak bude seminář fungovat?

- Na stránce semináře
<<http://36987.sweb.cz/jcu/ssusl.htm>>
bud' již jsou nebo budou zavěšeny pdf s texty
článků na jednotlivá seminární setkání
- Tyto články si vždy na konkrétní seminář
důkladně prostudujte
 - tj. je samozřejmostí, že znáte všechna slovíčka a že rozumíte obecnému smyslu textu (vlastní lit-věd výklad článku provedeme na semináři)

Požadavky na zápočet

- 1) číst zadané články na každé seminární setkání a 2) být schopen resumovat myšlenky v nich obsažené
 - Projeví-li se, že jeden nebo druhý bod nesplňujete, nezískáváte zápočet automaticky, ale až po odevzdání kvalitně sepsané (o kvalitě rozhoduji já) 40 stránkové literárně-vědné seminární práce na téma, které vám zadám

Ústav romanistiky

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

*Kurz: specializační seminář k úvodu do studia
literatury*

Rok: LS 2014

Přednáší: Josef Prokop

<http://uro.ff.jcu.cz>